MAASEUDUN TULEVAISUUS
Maa- ja metsätaloustuottajain äänenkannattaja – Perustettu 1916
Päätoimittaja Mikael Pentikäinen
Toimituspäälliköt Jussi Martikainen, Tiina Taipale

Neljän miljardin urakka näkyy ja kirpaisee – ehkä myös puolueiden kannatuksessa. **TURUN SANOMAT PÄÄKIRJOITUKSESSAAN**

Kasvupaketti oikeisiin asioihin

Uusi hallitus aikoo miljardisäästöjen vastapainoksi sijoittaa talouskasvua ja työllisyyttä tukeviin hankkeisiin yhteensä 1,6 miljardia euroa. Kasvupaketin yksityiskohdat ovat vielä auki, mutta oikeisiin kohteisiin sijoitettuna rahalla saa Suomen kokoisessa taloudessa paljon aikaan.

Alkuviikon tietojen mukaan rahaa käytetään ”kärkihankkeiden” lisäksi ainakin tiestön ja rautatieverkon tarpeisiin. Tulevassa hallituksessa näyttää nyt olevan ymmärrystä sille, että talouden ja työllisyyden myönteinen kehitys edellyttää ihmisen ja tavaroiden sujuvaa liikkumista.

Tämä on merkittävä muutos viime vaalikauteen verrattuna. Lopettavan hallituksen jäljiltä pelkästään tiestön korjausvelka nousee Suomen tieyhdistyksen mukaan 200 miljoonan euron vuosivauhtia ja yltää nykyisellään noin kahteen miljardiin euroon.

Huonosta ja yhä rapistuvasta tiestöstä kärsivät sekä yritykset että tavalliset kansalaiset. Kuljetukset hidastuvat ja muuttuvat kannattamattomiksi.

Nykymallissa tienpidosta säästetyt eurot maksatetaan moninkertaisesti tienkäyttäjillä lisääntyvänä polttoaineen kulutuksena ja autojen korjauskuluina.

Hyvä tiestö on tärkeä osa kilpailukykyä. Se rohkaisee yrityksiä investointeihin – raaka-aineet, tuotteet ja asiakkaat eivät jää jumiin kulkuyhteyksien takia.

Hallitusneuvotteluiden vetäjä, pääministeriksi nouseva keskustan puheenjohtaja Juha Sipilä puhui vaalikampanjassaan toistuvasti ”kasvurahastosta”, joka varmistaisi avaintoimialojen investointien rahoituksen. Tiestön lisäksi 1,6 miljardin kasvupaketista suunnattaneen rahaa juuri näiden avainalojen vauhdittamiseen.

Hallituksen linjauksesta avainaloista ja kärkihankkeista on toistaiseksi kuultu lähinnä irrallisia arvailuja, mutta ne täsmentynevät tänään keskiviikkona. Olisi kuitenkin yllätys, elleivät digitalisaatio ja biotalous tähän kärkiryhmään kuuluisi.

Hallituksen kasaaminen etenee nyt vauhdilla. Jos yllätyksiä ei tule, neuvottelijat kertovat tänään ohjelman säästöpäätökset sekä strategisen hallitusohjelman tavoitteet. Uusi hallitus saatetaan nimittää jo perjantaina.

Hallitusneuvotteluita on käyty aivan toisenlaisessa hengessä kuin neljä vuotta sitten. Juha Sipilän tapa juoksuttaa neuvotteluja on saanut suoranaista ylistystä sekä perussuomalaisten puheenjohtajalta Timo Soinilta että kokoomuksen puheenjohtajalta, väistyvältä pääministeriltä Alexander Stubbilta.

Keskustajohtaja Juha Sipilä on saamassa pystyyn vahvan hallituksen.

Neuvottelut ovat edenneet Sipilän prosessikaavion mukaan ja hänen peräänkuuluttamansa keskinäinen luottamus puoluejohtajien välillä näyttää nyt vankalta. Sipilä – ja miksei Soini ja Stubbkin – ansaitsee hallituspelistään täydet tyylipisteet.

Hallituspuolueiden johtajat haluavat nivoa tulevan ministeristönsä tiiviiksi ja yhtenäiseksi joukkueeksi. Toimintatapojen muutosta aiotaan vauhdittaa rikkomalla myös totuttuja työtapoja – uusi hallitus aloittanee työnsä avokonttorissa.

Toistaiseksi kaikki viittaa siihen, että Suomi on saamassa vahvan ja toimintakykyisen hallituksen. Poikkeuksellisen hankalassa taloustilanteessa sellaista tarvitaan välttämättä.

Ensimmäiseen testiin sekä hallituksen muodostajat että hallituspuolueiden eduskuntaryhmät joutuvat jo tänään, kun säästösuunnitelmat tulevat julkisiksi. Neuvottelujen kulusta voi päätellä, että myös eduskuntaryhmät on tähän tulikasteeseen valmisteltu.

Väistyvä hallitus tunsi hyvin vaikeiden talouspäätösten välttämättömyyden, mutta jäi päätösten sijasta vaikeroimaan kansalaisten vähäistä kriisitietoisuutta. Kansa taitaa kuitenkin ennen kaikkea odottaa, että päättäjät alkavat lopulta tehdä myös päätöksiä.

Sipilä ansaitsee hallituspelistä täydet tyylipisteet.

Avoimuutta tarvitaan

Maa- ja metsätaloustuottajan keskusliitto MTK haluaa Suomeen kauppa-asiamiehen, koska kaupan asema suhteessa muihin elintarvikeketjun osapuoliin on liian vahva.

Ei ole yllättävää, että kaupan mielestä erillistä asiamiestä tarvita. Kauppa perustelee kielteistä kantaansa erilliseen kauppa-asiamieheen muun muassa sillä, että kauppa neuvottelee hinnoista elintarviketeollisuuden eikä tuottajien kanssa. (MT 25.5.)

Kaupan mielestä koko elintarvikeketju seuraa hyvän kauppatavan toteutumista runsas vuosi sitten perustetussa hyvän kauppatavan lautakunnassa. Lautakunnan perustivat tuottajat, elintarviketeollisuus ja kauppa. Hyvän kauppatavan periaatteiden tavoitteena on sopimusvapauden kunnioittaminen, kilpailukyvyn turvaaminen, luottamus ja jatkuvuus.

Viime vuoden alussa perustettu lautakunta ei ole hukkunut töihin. Yhtään tapausta ei ole ollut ensimmäisen toimintavuoden aikana käsiteltävänä. Tämä ei kuitenkaan tarkoita sitä, etteikö ongelmia elintarvikeketjussa olisi. Luottamusta elintarvikeketjun sisällä ei ole.

Vaikuttaa siltä, ettei itsesäätelyelin toimi, koska tuottajien taloudellinen ahdinko on edelleen syventynyt.

MTK:n maatalouslinjan johtajan Minna-Mari Kailan mielestä asiamies on välttämätön, koska elintarvikeketjun hinnoittelu ei ole läpinäkyvää. Tästä syystä koko ketjun toiminta pitää avata.

Keskustelussa ajautuvat usein vastakkain kauppa ja tuottajat. On totta, ettei kauppa osta suoraan tuottajilta merkittäviä määriä tuotteita, vaan välissä on teollisuus. Se ei kuitenkaan poista sitä, etteikö ketjun arvonmuodostusta pitäisi avata nykyistä enemmän.

Ellei avoimuutta nykyisillä resursseilla synny, tarvitaan ulkopuolinen riippumaton elin lisäämään avoimuutta ja luottamusta. Ketjun heikointa lenkkiä ei saa katkaista.

YLIÖ

Kokeilukulttuurilla alakuloa vastaan

Talouden Nobelilla takavuosina palkitut George Akerlof ja Robert Shiller kritisoivat taloustieteilijöitä ja -toimittajia siitä, että nämä keskustelevat ikään kuin yksilöiden ajattelulla, tunteilla ja intohimoilla ei olisi vaikutusta talouteen.

Hyvin uskottavaa kuitenkin on, että jos ihmiset suhtautuvat luottavaisesti tulevaisuuteen, he uskaltavat normaalien kotitaloutta tai yritystoimintaa ylläpitävien toimien lisäksi kokeilla jotain uutta. Tällä uuden kokeilulla puolestaan saattaa olla myönteisiä vaikutuksia koko talouden toimeliaisuuteen.

Suomen taloutta vaivaa tällä hetkellä kollektiivinen alakulo, jota ruokkivat tulevaisuuden epävarmuus ja toimintaympäristön epäselvyys.

Alakulo näkyy esimerkiksi Tilastokeskuksen kuluttajien luottamusta kuvaavassa indikaattorissa ja Elinkeinoelämän keskusliiton yritysten luottamusindikaattorissa: molemmat indikaattoriluvut ovat olleet vuoden 2011 puolivälistä lähtien selvästi pitkän aikavälin keskiarvon alapuolella.

Sama alavire näkyy yritysten tutkimus- ja tuotekehittelytoiminnassa vuoden 2011 jälkeen sekä euroissa että tutkimustyövuosissa laskettuina.

Taantuman kolme kehää

Brittiläinen talouspsykologi Stephen Lea tarkastelee taantuman psykologiaa kolmen kehän avulla.

Sisäkehässä ovat kotitaloudet ja yritykset, jotka ovat kokeneet taantuman vaikutukset konkreettisesti työttömyytenä, yrityskonkursseina sekä tulojen vähenemisenä.

Keskikehällä ovat taantuman uhkien alla olevat kotitaloudet ja yritykset. Uhka luo varovaisuutta ja näkyy haluttomuutena kuluttaa ja investoida.

Uloin kehä muodostuu taantumalta turvassa olevista kotitalouksista ja yrityksistä. Näissä kulutukseen ja investointeihin vaikuttaa median ja politiikan luoma ilmapiiri.

Tyypillisesti sisäkehä on kooltaan melko pieni ja taantumalta turvassa olevien joukko taas suuri. Ongelma on rajojen sumeus: esimerkiksi työttömän perhe, muut sukulaiset ja ystävät kokevat ongelmat ja uhkat arjen kanssakäymisen kautta.

Alakulon aikaansaamien negatiivisten vaikutusten kannalta merkitsevää on, kuinka moni uskoo tai pelkää olevansa uhattuna ja kuinka moni tuntee olevansa turvassa ja kykenevä kuluttamaan ja investoimaan sekä normaaliin tapaan että uutta kokeillen.

Uskottava – ja luottamusta kasvattava – suunnitelma taantumasta toipumiseen perustuu politiikkaan ja toimenpiteisiin, jotka tukevat ja rohkaisevat kotitalouksia ja yrityksiä toimintaan ja uusien asioiden tekemiseen.

Taantuman uhka näkyy haluttomuutena kuluttaa ja investoida.

Hallituksen ja poliitikkojen tulisi Lean mukaan rakentaa realistista luottamusta tulevaisuuteen, ja erityisesti taantuman ulottumattomissa olevien tulisi uskoa, että työpaikat ovat turvatut ja että rahoitus järkeville investoinneille järjestyy.

Lisäksi tulisi rohkaista sellaista kulutusta ja investointeja, joiden kerroinvaikutukset koko taloudessa ovat suuret.

Eläimelliset vaistot

Muitakin vaihtoehtoja on. Ennen pitkää taantuma kääntyy nousuun ja kotitalouksien ja yritysten toimintaympäristö muuttuu. Talouspsykologian kielellä kuvaan astuvat vahvistuva optimismi ja luottamus. Näistä tekijöistä puhui makrotaloustieteen isäksi kutsuttu J. M. Keynes jo 1930-luvulla käyttäen nimitystä eläimelliset vaistot.

Eläimelliset vaistot tarkoittavat liikemiesten ja -naisten vahvaa optimismia ja tulevaisuudenuskoa. Juuri intuitio, optimismi ja luottavaisuus saavat osan yrityksistä etsimään rahoitusta ja investoimaan tänään, vaikka tuotteet tulevat myyntiin vasta tulevaisuudessa.

Onnistuneet päätökset voivat saada aikaan yleisemmänkin innostuksen ja viedä talouden positiiviseen noidankehään.

Maailmalla puhutaan myös liike-elämän kokeilukulttuurista. Kyse on osittain siitä, mitä kasvuhakuiset ja innovoivat yritykset ovat aina tehneet – tutkineet toimintaympäristöään, tehneet kokeiluja sekä jatkaneet eteenpäin kokeilujen opettamalla tavalla. Voisiko tätä toimintatapaa kehittää ja saada yleisempään käyttöön?

Tulisiko suomalaiseenkin yrityskulttuuriin istuttaa kokeilukulttuurin siemen?

Harvard Business Review on viime vuosina tuonut voimakkaasti esiin ajatuksen liike-elämän kokeilukulttuurin edistämisestä.

Keskiössä ovat perinteisten hyveiden – kuten tiedon kerääminen kilpailijoista ja asiakkaista sekä tiedon hyödyntäminen yrityksen päätöksenteossa – lisäksi myös klassisen koeasetelman mukaiset kokeilut koe- ja kontrolliryhmineen.

Ajatuksena on, että esimerkiksi uutta tuotetta tai uutta ominaisuutta tuotteessa, yrityksen webbisivuissa tai logistiikkaketjussa kannattaa testata ennen tuotteen tai ominaisuuden laajamittaista käyttöönottoa.

Korkeakoulujen vastattava haasteisiin

Kokeilukulttuuri haastaa myös korkeakoulut. Löytäisivätkö ammattikorkeakoulu ja yliopisto toisensa esimerkiksi yrityksiä ja hallintoa palvelevien kokeiluyksiköiden muodossa?

Yksiköiden tehtävänä olisi tukea yrityksiä ja hallintoyksiköitä sellaisten koeasetelmien ja testien toteuttamisessa, joilla löydetään päteviä säännönmukaisuuksia ja todellisia syy-seuraus-suhteita.

Kokeellinen tutkimus on perinteisesti luettu luonnontieteiden ja psykologian tutkimusmenetelmäksi, mutta viime aikoina myös taloustieteet ovat kehittäneet omiin tutkimuskohteisiinsa soveltuvia kokeellisen tutkimuksen menetelmiä.

Suomalaisten kannattaisi omaksua kokeilukulttuuri ja rohkaista sen avulla uutta toimintaa, perustuipa toiminta sitten intuitioon ja optimismiin tai ideoiden ja tuotekonseptien tieteelliseen testaamiseen.

Timo Tammi
Kirjoittaja on yhteiskuntatieteiden tohtori ja psykologiseen taloustieteeseen perehtynyt tutkija-opettaja Itä-Suomen yliopistossa.

RAHIKAINEN

KOLUMNI: MIKAEL PENTIKÄINEN

Mikä voisi viedä Suomen Natoon?

Tulevasta hallitusohjelmasta sovittiin heti alta pois ulko- ja turvallisuuspolitiikan peruslinja. Se oli helppo työ, koska linja paalutettiin presidentti Sauli Niinistön johdolla jo joulukuussa 2014.

Presidentti toivoi tuolloin, ettei ulko- ja turvallisuuspolitiikasta tule vaaliasetta. Se ei ole tarpeen pienessä maassa herkässä kansainvälisessä tilanteessa.

Presidentin paalutus piti, vaikka asia oli hankala kokoomukselle ja RKP:lle, joilla oli halua hakea profiilia turvallisuuspolitiikalla, ennen muuta Nato-jäsenyydellä.

Nato-intoilu ei ole presidentin mieleen. Niinistön arvellaankin toivovan, että uusi ulkoministeri on joku muu kuin kokoomusjohtaja Alexander Stubb. Hän voi itsekin olla kiinnostuneempi elinkeinosalkusta.

Uuden hallituksen turvallisuuslinja on presidentin linja, myös suhteessa Natoon.

”Suomi on sotilasliittoon kuulumaton maa, joka toteuttaa käytännönläheistä kumppanuutta Naton kanssa ja ylläpitää mahdollisuutta hakea Nato-jäsenyyttä”, ohjelmassa todetaan.

Lause oli lähes samassa muodossa Kataisen hallituksen ohjelmassa, mutta siellä myös luvattiin, ettei hallitus valmistele vaalikaudella Nato-jäsenyyttä.

Suomalaista ajattelua voi selittää vanha venäläinen sananlasku: ”Kiltti vasikka imee kahta emää.”

mikael.pentikäinen@mt1.fi
@jmpentikainen

Nato-optio pantiin siis vaalikaudeksi pakasteeseen. Sipilän hallitus ottaa sen sulamaan eikä rajaa jäsenyyttä pois.

Lisäksi Sipilän hallitus lupaa selonteossa arvioida Nato-jäsenyyden vaikutuksia Suomelle.

Optio ja selvitys vievät Suomea kohti Natoa, mutta vievätkö ne perille? Eivät, jos ei nähdä ihmettä. Presidentti ei ole Nato-mies eikä sitä ole myöskään tuleva pääministeri Juha Sipilä (kesk.).

Kumpikin kuitenkin suhtautuu asioihin käytännönläheisesti. Jos maailman muutos ja maan etu vaativat, Nato-oveen tartutaan.

Mitä pitäisi tapahtua, jotta Nato-jäsenyys etenisi? Näen kolme vaihtoehtoa.

Ensiksi Ruotsi päättää hakea jäsenyyttä, ja Suomi olisi jäämässä yksin lännen etuvartioksi Venäjän viereen.

Tämä ei ole Ruotsin nykyhallituksen ohjelmassa. Toisaalta Ruotsissa myös demareiden puheet ovat koventuneet. Moni miettii, vahvistaako puolustusyhteistyö pienen Suomen kanssa riittävästi Ruotsin turvallisuutta.

Toiseksi lännen ja Venäjän suhteet lientyvät, ja liennytyksen lämpöaalto vähentää Suomen Nato-jäsenyyden Venäjä-vastaista mielikuvaa.

Liennytystä voi olla luvassa. Ulkoministeri John Kerryn ja presidentti Vladimir Putinin tapaaminen Sotshissa on nähty merkkinä liennytyksen tuulista. Käänne ei ole vahva, mutta se on merkittävä Venäjän eristämisen jälkeen.

Kolmas vaihtoehto on kriisi. Suomen turvallisuustilanne heikentyy, ja Suomi joutuu oman turvallisuutensa takia hakeutumaan Naton antamaan suojaan.

Tätä skenaariota ei toivo kukaan, mutta vastuullinen poliitikko ei sulje sitä pois.

Suomen Nato-jäsenyys on siitä merkillinen asia, että siihen ei ole koskaan oikea hetki. Kun on hyvä aika, sitä ei tarvita. Kun on huono aika, se on riski, koska se syventää kriisiä.

Merkillisyyttä lisää se, että Suomi on kiinteä osa läntistä arvoyhteisöä, mutta Nato on edelleen mörkö, vaikka se on saman arvoyhteisön osa.

Suomalaista ajattelua voi selittää vanha venäläinen sananlasku: ”Kiltti vasikka imee kahta emää.” Kiltti Suomi imi puolueettomana maana niin lännen kuin idän emää. Oppi on syvässä.

Se toi liikkumatilaa, kun Suomi hapuili sodan varjoista vapauteen.

Venäjän papereissa Suomi imee vain länttä. Tämä tuli selväksi esimerkiksi Venäjän armeijan operaatiopäällikkö Andrei Kartopolovin puheessa, jonka hän piti vastikään Moskovassa. Suomen ja Ruotsin sopimukset Naton kanssa tarkoittavat, että Nato-joukoilla on pääsy näihin maihin, hän totesi.

Venäläisin silmin Nato-optio on jo isolta osin lunastettu.

Nato-oven avaamiseen tarvitaan maailman muutosten lisäksi myös Suomen kansan tuki. Naton kannatus on kasvanut, mutta enemmistö on silti selvästi jäsenyyttä vastaan.

Kansanvallassa se on olennaista.

Suomessa asuu kuitenkin viisas kansa. Se osaa muuttaa mieltään, jos tosiseikat sitä vaativat. Nato-selvitys on tähän harkintaan tärkeä työkalu.

LEHTIKATSAUS

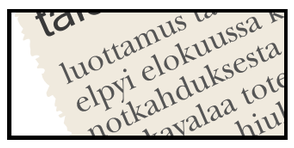

Kilpailu kärsii huonoista teistä

Hapertuva tieverkko syö kilpailukykyä, kirjoittaa **Savon Sanomat**.

”Tieverkon heikko kunto tiedetään. Asiaa tarkastellaan usein kuitenkin suppeasti yksittäisten käyttäjäryhmien näkökulmasta. Tieverkon vaikutukset kilpailukykyyn ja kansantalouteen jäävät avaamatta.

Liikenneviraston pääjohtaja Antti Vehviläinen arvioi, että jos tieverkon annetaan edelleen rapistua, Suomen sijoitukset kansainvälisissä kilpailukykyvertailuissa alkavat nopeasti pudota.”

”Hallitusneuvotteluissa on ilahduttavasti päästy yksimielisyyteen 1,6 miljardin euron panostuksesta muun muassa liikenneväylien parantamiseen.”

Tie on hyvä sijoitus

Myös **Kaleva** kiittelee väylärahoja.

”Keskusta, perussuomalaiset ja kokoomus kannattivat ennen vaaleja komitean ehdotusta perusväylänpitoon tarkoitetun rahoituksen nostamisesta 200 miljoonalla eurolla. Niin tekivät tosin myös muut puolueet.

Nyt näyttää siltä, että korotus ollaan todella tekemässä.”

”Jos hallitus tekee, kuten aikoo, sitä on syytä onnitella hyvästä päätöksestä. Liikenneväylien korjausvelan pysäyttäminen palvelee hallituksen päätavoitetta, joka lienee yhä maan velkaantumistahdin pysäyttäminen ja kääntäminen laskuun.

Päättäjät kaavailevat biotaloudesta uutta talousveturia. Haaveet siitä voidaan haudata, jos tiet eivät kestä raskaita kuljetuksia. Toivoa sopii, että hallitus ohjaa remonttirahaa päätieverkoston lisäksi myös biotalouden kannalta keskeisen, alemman tieverkon kunnostamiseen.”